

Denne kolonne er forbeholdt sensor.

↳ Oppgave 2: Hvilken betydning hadde de store oppdagelsene og etableringen av koloniene for de europeiske statene ca 1500-1750?

Det er ingen tvil om at europeernes oppdagelser og etablering av kolonier har hatt betydning for flere europeiske land og på mange forskjellige måter. Jeg vil drøfte de aller viktigste betydningene hvor jeg også tar for meg å diskutere de landene jeg mener er viktigst i drøftingen. Her blir det selvfølgelig stort sett snakk om økonomiske og politiske påvirkninger, selv om man også kan trekke inn flere ting.

Aller først vil jeg snakke litt om selve oppdagelsen av den nye verden, dagens Amerika, og hvorfor det var europeerne som "oppdaget" den. Europeerne var på 1500-tallet, og selv tidligere, ressursvake i forhold til Kina og India som hadde hatt en ledende rolle i verden pga av veldig fruktbar jord, en sterk stat og mye luksusvarer som silke og krydder. Disse varene ville europeerne ha tilgang på gjennom handel direkte med østen, men dette var ikke mulig siden de ikke hadde funnet sjøveien dit, og fordi araberne/muslimene kontrollerte veldig mye av den handelen gjennom Middelhavet og helt til det mongolske rike. Det var sannsynligvis dette som

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

var en av hovedårsakene til at først portugiserne ~~under ledelse~~ og deretter også andre europeere søkte etter å finne sjøveien til India og østen. I 1492 sendte portugiserne et skip, under ledelse av C. Columbus, som forhåpentligvis skulle oppnå å finne India. Det ble en "skivebom" hvor skipet havnet i Amerika, den nye verden. Straks etter dette, i 1497/8, var det et nytt skip som ble sendt ut med litt større hell. Når det gjaldt å finne frem til det indiske hav og indernes og kinesernes ettertraktede varer. Dette skipet var under ledelse av Vasco Da Gama, og da han vendte hjem igjen var det tydelig at han hadde funnet veien og oppnådd det opprinnelige målet. Det som forbløffet europeerne var ~~at de~~ at stort sett langs hele kysten av Afrika og India var det ikke en eneste borg som var bygd for å beskytte seg mot ytre fiender. Europeerne, stadig flere land involverte seg i handelen med østen, innførte delvis væpnet handel på flere områder i det indiske hav ettersom de hadde gode kanoner som de monterte i de store handelsskipene. Grunnet til dette var at de ikke hadde noen varer som asiaterne trengte, og dermed trang de ~~for~~ likevel asiaterne til å handle med dem. Men denne måten å drive handel på skaffet ikke europeerne kontroll over noen av den handelen som hadde etablert veldig sterke ruter fra tidligere av.

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

I første omgang hadde europeerne nå funnet sjøveien og også fått tilgang på flere av luksusvarene, men ikke på en så stor skala som de ønsket. Kina var blant dem som var vanskeligst å handle med pga. en sterk stat som hadde sterke restriksjoner og monopol på handel og til og med så skulle staten ha æren for eventuelle oppfinnelser. Det var nettopp en slik kontroll som gjorde det vanskelig for kinesiske kjøpmenn å få stor fortjeneste, mens flere av europeerne så ut til å få betydelig økonomisk vekst og innflytelse, noe vi skal se litt nærmere på i de neste avsnittene.

I Europa, som alle andre plasser i verden var profitt via handel sett ned på, spesielt av den katolske kirken, Det ble sett på som umoralsk å tjene på å kjøpe en vare til en pris og selge den til en høyere. Likevel var statsmakten i de aller fleste stater i Europa såpass svak at handelsfolk og de som ville kunne stort sett handle og selge slike de ønsket. Det vokste dermed frem en ny stand som basert seg i byer og drev hovedsaklig med varebytte og handel. Byene ble større og det samme gjorde borgerne som ble stadig mektigere økonomisk. Grunnen til at kjøpmennene i Europa hadde så stor frihet var alle de krigene som foregikk der til (nesten) enhver tid (på 1600-tallet var det totalstop i alle kriger i Europa i ikke mer enn 4-5 år). Statsmakten,

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

og kongene var dermed såpass svake at de ikke kunne stoppe borgerne i handelen, men som vi skal gå ditt dypere inn på, begynte staten og kongene heller å spille på lag med borgerne.

Det som så ut til å være en 'skivebom' når Columbus oppdaget Amerika førte heller til at det også ble oppdaget store skatter i form av naturressurser som gull og sølv. Det skulle da se ut til at Spania kunne shape et europeisk imperium siden de hadde tilgang på alle disse ressursene. Tvert imot så falt Spania etter hvert helt av lasset i kampen om å bli den sterkeste staten i Europa. Som følger av veldig kostbare kriger, overdedlig bruk av gullet og at rikdommene gikk til andre land i bytte mot våpen, så erklærte Spania seg konkurs flere ganger, både under Karl 5. og Felipe 2. I stedet ser vi en klar økonomisk vekst i spes. Nederland, England og Frankrike. Nederland var et av de mest liberale og tålmodige statene overfor minoriteter, religioner og dermed også kjøpmenn. De hadde et kalvinistisk syn på livet som forklarte all slags suksess ~~ist~~ med at gud var på samme side som den som hadde fremgang. Dette var veldig viktig for mange i Nederland. Mange jobbet hardt og gjorde nærmest alt for å prøve å vise at de var velsignet av gud. Det er også i Nederland at et av forløperene til

Denne kolonne er forbeholdt sensor.

det moderne aksjeselskapet oppstod. Det ble nemlig opprettet flere "organisasjoner" som bestod av borgere, hvor de samlet seg i det som ble kalt kompanier. De ledende var VOC, EIC og det franske kompaniet. Flere tok nå Sjangsen og ville risikere en viss pengesum for så å prøve å tjene på eventuelle handels-/oppdagelsesreiser. Kompaniene og medlemmene fikk nå handelsprivilegier og andre ble mindre viktige. Også i Norge fikk bybergene monopol på trelasthandelen og eksport etter hvert. Det som skjedde var at kongene så at det var store rikdommer som kunne komme godt til nytte for ham om han spilte på lag med byborgerne. Det jordeiende aristokratiet, adelen, falt mer og mer av kassen og fikk ikke like mye innflytelse som de ellers hadde hatt lenge. Det fantes begrensninger for hvor mye rikdom og overstrømmende jorda kunne gi ~~deri~~ det biologiske gamle regimet, men på den andre siden var den ingen grenser for hvor mye penger (i form av mynter) byborgerne kunne opparbeide seg via handelen. Dette, i tillegg til at kongen trengte mye penger til å krige, var grunnlaget for at han allierte seg med borgerne og gav dem privilegier som fremmet handel og det vi kan kalle kapitalisme.

Mye av gullet som var hentet ut fra gravene og stjelt fra inkane ble misbrukt

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

og slost vekk i krigene på 1500- og 1600-tallet. Nå trengte europeerne tilgang til mer ressurser og begynte å bruke enda større krefter på utvinning av ressurser. I den nye verdenen var det i første omgang problematisk å få de innfødte til å jobbe ~~på~~ i gravene og dermed begynte europeerne å utnytte enda et kontinent, Afrika. Europeerne kunne bytte til seg slaver fra Afrika-kysten (spes. på vest-kysten) for varer som afrikanerne hadde hatt lite tilgang på. Dette var bomull og tekstiler samt krydder fra Østen i tillegg til at våpen var en av de store importvarene flere plasser i Afrika. Europeerne fikk store tilskudd av sølvgruven i Potosí i dagens Bolivia hvor to tredeler av alt sølvet bødte opp i Kina. Fra Kina fikk de den ettertrakta silken og andre verdifulle varer som de da kunne handle slaver for i Afrika. Slavene ble fraktet til Amerika for å jobbe på noen av de viktige næringene som stadig ble viktigere for England, Nederland og Frankrike; nemlig sukkerproduksjon og bomullsproduksjon. Råvarene ble fraktet til kolonistenes hjemland og ofte 'finpusset' og bearbeidet i deres fabrikker. Nå fikk kolonistene stadig bedre økonomi og mange arbeidsplasser ble skapt. Det som ble viktig for England og Frankrike, som det handlet mest om på 1700-tallet, var å prøve å slutte å importere varer fra Kina og

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

India men heller produsere mest mulig på egenhånd. Staten i England kjørte dermed en veldig sterk proteksjonisme hvor f. eks. all import av indiske bomull ble forbudt i 1707, og andre varer var det høye toll for om man ønsket å importere. I Frankrike var det så mye kinesiske og indiske tekstiler å se i gatene at en rike franskmann/embetmann betalte 500 livres (ganske mye penger på den tiden) ~~for~~ til den som rev av lekene på ~~en~~ ei kvinne som gikk med indiske eller kinesiske tekstiler. Dermed ble det også i Frankrike i 1717 forbudt med ~~en~~ import av disse tekstilene.

Fra slutten av 1600-tallet og utover var det en konstant maktkamp mellom England og Frankrike (Nederland var også med men holdt seg mer nøytralt). Dette kommer til uttrykk på flere måter men mest gjennom kriging og konkurranse om hvem av dem som kunne sikre seg mest ressurser og bygge den sterkeste hæren. I Afrika og i Asia kom de også i trette og hverandre hvis det var snakk om at man ikke kunne bli enige om eventuelt ressurser. Et eksempel er slaget i India, Pondicherry; 1760 som endte i britenes favor (dette var i syvårskrigen 1756-63). Det var også omkring denne tiden at nasjonalfølelsen ble vekket. Nå begynte flere å føle seg som

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

en del av noe stort. Det er mulig å argumentere for at denne nasjonalfølelsen ble en ~~del~~ av de sterke drivkrefterne til flere nasjoner og ^{det} ønsket om å ekspandere, kolonisere og erobre.

Europeerne hadde straks kolonisert hele Afrika, hvor det eneste unntaket var Etiopia som klarte å stå imot. De landegrensene som eksisterer i Afrika i dag ble tegnet opp av Europeerne, noe som selvfølgelig har skapt store problemer for det afrikanske kontinentet. Som følger av alle krigene og oppdagelsesreisene var Europa blitt sterke teknologisk. Krigene førte til en konkurranse om å tilegne seg det aller beste innfor våpenteknologi, og den store handelen og handelsreisende på åpent hav gjorde at Europeerne fikk et stort teknologisk forsprang. Det er god grunn til å argumentere at Europa ikke hadde hatt den stillingen de har i dag, om de ikke hadde hatt det forspranget i våpenteknologien og skipsteknologien. Det sier litt om hvor viktig dette forspranget var når det var mulig for et land som Belgia å styre over ~~et~~ hjertet av Afrika, Kongo, som tross alt var 17 ganger større enn kolonistlandet.

For å konkludere vil jeg si at det har vært en rekke med historiske tilfeldigheter som har vært forutsetningen for at Europa har hatt den ledende rollen

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

i verden de siste 200 årene. Det er ikke snakk om mental overlegenhet eller at den gjennomsnittlige europeer er/ var smartere en "de andre", men at kontakt, kriging og konkurranse mellom europeerne har gitt dem det nødvendige forspranget. De ulike europeiske lederne rundt 1500 og utover ble stadig tvunget til å søke etter nye måter å gjøre ting på som kunne gi dem makt, prestisje og innflytelse. Oppdagelsen av den nye verden, samt det Afrika kunne by på av ressurser og arbeidskraft fra slavehandelen, har vært vitale for Europa og utbyggingen av sterke stater med sterk økonomisk vekst. Vi kan nevne flere tilfeller^{hvor} mangfold, ikke minst kaos (slike det var i Europa) perioden 1500-1700), er viktige faktorer når det gjelder kreativitet. Selv når det ser ut til at det ikke finnes noen løsninger, så dukker det opp en utvei. I dette tilfellet kan denne 'utveien' for Europeerne ha vært oppdagelsen av Amerika, og utnyttelsen av koloniene og den nye verden. Europeerne var dermed altfor opptatt av egen fortjeneste og økonomisk vekst på bekostning av flere kontinenter og dets beboere. Men som jeg allerede har argumentert hadde europeerne ikke nødvendigvis klart å få slik kontroll på ressursene i den nye verden og slavehandelen i Afrika om det ikke hadde

Denne kolonne er
forbeholdt sensor.

vært for (videre-) utviklingen av det som kom til å vise seg å bli europeernes største fordel, våpenteknologien. Det også viktig å ha fokus på at staten begynte å støtte borgere og kjøpmenn og ta del i lovgivning for å beskytte borgerne og dermed også indirekte sine egne interesser. Det kapitalistiske systemet ble gradvis forsterket og er fortsatt et av de fundamentalistiske årsakene for å forstå den suksessen som mange av de europeiske statene har til og med den dag i dag.